

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Digitalisering en Koninkrijksrelaties
De heer drs. F.Z. Szabó
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 19 februari 2025

betreft Schriftelijke vragen n.a.v. het rapport "Focus op AI bij de rijksoverheid" van de Algemene Rekenkamer

ons kenmerk 175936U

Op 16 oktober 2024 heeft de Algemene Rekenkamer het rapport "Focus op AI bij de rijksoverheid" aangeboden aan de Kamer. De leden van de vaste commissie voor Digitalisering hebben met belangstelling kennisgenomen van dit rapport. De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA** en de **VVD** wensen naar aanleiding van dit rapport enkele vragen te stellen. De leden van de fractie van **BBB, D66, SP, PvdD** en **Volt** sluiten zich bij deze vragen aan.

Vragen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA, mede namens de fractie van BBB, D66, SP, PvdD en Volt

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA hebben kennisgenomen van het rapport van de Algemene Rekenkamer en de lijst van vragen en antwoorden van 8 november 2024 van de vaste commissie voor Digitale Zaken van de Tweede Kamer. De leden hebben in navolging hiervan enkele vragen.

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA merken op dat de Algemene Rekenkamer op pagina 14 van het rapport constateert dat slechts 5% van de hoog-risico-systemen in het algoritmeregister zijn geregistreerd. In het antwoord op een vraag van de vaste commissie voor Digitale Zaken van de Tweede Kamer over hoe u gaat waarborgen dat alle hoog-risico-AI-systemen tijdig geregistreerd staan in het algoritmeregister (vraag 10), geeft u aan dat u overheden stimuleert om hoog-risico-AI-systemen tijdig te registreren, onder andere door proactief contact op te nemen met overheden. Het lage percentage geregistreerde systemen blijft een punt van aandacht. Daarbij komt dat het de vraag is of burgers hun weg naar dit register weten te vinden.

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA zijn bekend met de Franse wetgeving omtrent transparantie inzake het gebruik van algoritmen. Franse wetgeving verplicht overheden om belanghebbenden op de hoogte te stellen wanneer een besluit wordt genomen op basis van een algoritme. Daarbij moet het doel van het besluit worden vermeld en dient in begrijpelijke taal te worden uitgelegd in welke mate en op welke wijze algoritmen hebben bijgedragen aan de besluitvorming. Daarnaast moet worden aangegeven welke gegevens zijn gebruikt en uit welke

datum 19 februari 2025

ons kenmerk 175936U

blad 2

bronnen deze gegevens afkomstig zijn. Indien deze mededeling ontbreekt, verliest het besluit zijn geldigheid. Verder hebben de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA begrepen dat wanneer een besluit wordt genomen op basis van de classificatie van een burger als 'risicovol' door het systeem, dit expliciet aan de betreffende burger moet worden meegedeeld.

Tijdens het plenaire debat over grip op algoritmische besluitvorming, dat op 21 maart 2023 in de Kamer is gehouden, heeft uw ambtsvoorganger de Kamer toegezegd dat de kenbaarheid en motivering van AI-gebruik binnen de Awb wordt versterkt en dat daarbij het Franse voorbeeld wordt meegenomen (T03670). De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA onderstrepen dat deze toezegging nog openstaat. Het voorgaande geeft de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA aanleiding tot het stellen van de volgende vragen:

1. Bent u het met de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA eens dat de burgers beter geïnformeerd moeten worden over het gebruik van algoritmen, en dat dit het vertrouwen in zowel het gebruik ervan als in de overheid zal versterken?
2. Bent u bereid te onderzoeken hoe de kenbaarheid rond algoritmegebruik door overheden, met name in besluitvormingsprocessen, verbeterd kan worden?
3. Hoe luiden de exacte bepalingen in de Franse wetgeving met betrekking tot kenbaarheid rond algoritmegebruik, en hoe beoordeelt u de wijze waarop dit is gewaarborgd?
4. Kan het Franse voorbeeld in Nederland worden gevolgd? Zo niet, wat zijn de redenen? Zo ja, hoe zou dit concreet kunnen worden uitgewerkt?
5. Indien het Franse voorbeeld niet wordt gevolgd, bent u dan bereid om advies in te winnen bij de Autoriteit Persoonsgegevens over hoe kenbaarheid rond algoritmegebruik verbeterd en wettelijk geborgd kan worden?
6. Kunt u toelichten welke maatregelen u voornemens bent te nemen om ervoor te zorgen dat burgers het algoritmeregister weten te vinden? Wordt er bijvoorbeeld een publiekscampagne opgezet om burgers te informeren over het bestaan van het register, of worden overheden aangemoedigd om burgers hier actief op te wijzen?
7. Het huidige algoritmeregister bevat enkele velden die op vrijwillige basis kunnen worden ingevuld. Wordt het register aangepast nu het registreren van hoog-risico-systemen verplicht wordt? Hoe ziet erop toe dat deze systemen niet alleen worden geregistreerd, maar ook dat alle relevante velden naar behoren worden ingevuld?

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA lezen op pagina 4 van het rapport van de Algemene Rekenkamer het volgende:

"Voor meer dan de helft van de opgegeven AI-systemen hebben de organisaties geen risicoafweging gemaakt. Voor een derde van de opgegeven AI-systemen met een hoog risico is geen risicoafweging gemaakt. Daar waar wel een risicoafweging is gemaakt, valt op dat dit niet op uniforme wijze gebeurt. De instrumenten die organisaties gebruiken lopen uiteen van privacytoetsen en AI-toetsingskaders tot zelfontwikkelde risicoanalyses. Er is geen rijksbreed instrument om risico's af te wegen."

Dit roept bij de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA de vraag op of een rijksbreed instrument ontwikkeld zou moeten worden. Bent u voornemens om een dergelijk instrument te ontwikkelen? Zo niet, wat is de reden daarvoor? Zo ja, hoe zal dit worden vormgegeven en welke rol ziet u daarbij voor uzelf?

datum 19 februari 2025

ons kenmerk 175936U

blad 3

In een antwoord op de vraag van de vaste commissie voor Digitale Zaken over waarom de overheid AI-systemen gebruikt die onder de AI-verordening worden verboden of aan strengere eisen moeten voldoen (vraag 53), merkt u het volgende op:

"[...] Hoog-risico AI-systemen die voor 2 augustus 2026 op de markt zijn gebracht of in gebruik worden gesteld vallen buiten de toepassing van de AI-verordening, behalve als deze systemen een significante wijziging ondergaan. Voor hoog-risico AI-systemen die bij de overheid voor 2 augustus 2026 in gebruik zijn en geen significante wijziging ondergaan, geldt dat deze systemen uiterlijk 31 december 2030 in lijn met de AI-verordening moeten zijn gebracht."

Op basis van het voorgaande constateren de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA dat hoog-risico AI-systemen van de overheid die reeds voor 2 augustus 2026 in gebruik zijn pas vanaf augustus 2030 hoeven te voldoen aan de regels van de AI-verordening. De vraag is of dat wel wenselijk is. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA onderstrepen dat, gezien de risico's voor de gezondheid, veiligheid en fundamentele rechten, het wenselijk is dat hoog-risico-systemen zo spoedig mogelijk voldoen aan de vereisten van de AI-verordening. Deelt u deze mening? Zo ja, bent u voornemens om overheden te stimuleren zo snel mogelijk te voldoen aan de AI-verordening? Zo niet, wat is hiervoor de reden? Kunt u in dit verband reflecteren op de termijn van ruim vijf jaar? Geldt hier niet "the sooner, the better"?

In uw antwoord op vraag 53 stelt u voorts dat het onwaarschijnlijk is dat overheden bewust AI-systemen inzetten die schade toebrengen aan mensen. Kunt u met zekerheid uitsluiten dat dit zowel bewust als onbewust gebeurt? Hebt u daar voldoende zicht op? Zo niet, zou dat niet een prioriteit moeten zijn? Welke stappen onderneemt u om zekerheid te krijgen dat schadelijke AI-praktijken niet plaatsvinden?

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA constateren dat het Kaderverdrag van de Raad van Europa inzake kunstmatige intelligentie, mensenrechten, democratie en de rechtsstaat op 28 augustus 2024 door de Raad namens de Europese Unie is goedgekeurd. Het Kaderverdrag treedt in werking op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een periode van drie maanden na de datum waarop vijf ondertekenaars, waaronder ten minste drie lidstaten van de Raad van Europa, het hebben geratificeerd. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA vernemen graag of de regering voornemens is dit verdrag te ratificeren en daarmee de inwerkingtreding te bespoedigen. De leden zijn van mening dat Nederland door ratificatie een actievere rol kan spelen in de verdere ontwikkeling en toepassing van de regels in zowel de Raad van Europa als de EU. Bovendien laat ratificatie zien dat Nederland zich inzet voor ethische AI, mensenrechten en democratische principes. Deelt u deze mening? Zo ja, wat gaat u doen om deze ratificatie te bespoedigen? Zo niet, waarom bent u daartoe niet bereid?

Vragen van de leden van de VVD-fractie, mede namens de fractie van BBB, D66, SP, PvdD en Volt

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het rapport "Focus op AI bij de rijksoverheid" van de Algemene Rekenkamer. Het rapport van de Algemene Rekenkamer maakt duidelijk welke mogelijkheden en risico's het gebruik van AI met zich mee kan brengen.

datum 19 februari 2025

ons kenmerk 175936U

blad 4

Naast de vele kansen en mogelijkheden die AI biedt, creëert het eveneens risico's zoals discriminatie en bias, gebrek aan transparantie, schending van privacy, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid, afname van menselijke controle, technologische afhankelijkheid, verlies van werkgelegenheid en ethische en juridische dilemma's.

De leden van de VVD-fractie lezen op pagina 18 van het Hoofdlijnenakkoord het volgende:

"Gebruik van AI (artificiële intelligentie) door de overheid biedt voordelen maar wordt ook aan voorwaarden gebonden zodat veiligheid, privacy en rechtsbescherming geborgd zijn. De overheid, waarbij de kennis van digitalisering moet worden versterkt, en de maatschappij worden weerbaar gemaakt tegen desinformatie en 'deepfakes'."

Met het Hoofdlijnenakkoord en de mondelinge toelichting van de Algemene Rekenkamer op het rapport tijdens het kennismakingsgesprek dat op 4 februari 2025 in de Kamer heeft plaatsgevonden als achtergrond, wensen de leden van de VVD-fractie enkele vragen te stellen:

1. Hoe gaat u ervoor zorgen dat de standaardprocedures voor het testen van AI-systemen voorafgaand aan de toepassing ervan net zo transparant zijn als de veiligheidsnormen voor crashtests van nieuwe voertuigen, zodat zowel de effectiviteit van deze AI-systemen als de bescherming van grondrechten worden gewaarborgd?
2. Wat is uw visie op het ontwikkelen van een keurmerk voor AI-systemen, vergelijkbaar met het Euro NCAP-keurmerk voor auto's?
3. Welke maatregelen neemt u om ervoor te zorgen dat burgers en maatschappelijke organisaties actief betrokken worden bij het ontwikkelen en evalueren van testprocedures voor AI-systemen, zodat hun perspectieven en ervaringen worden meegenomen in de beoordeling van zowel de effectiviteit van deze systemen als de bescherming van grondrechten?
4. In hoeverre acht u het waarschijnlijk dat regulering van AI, bedoeld om de risico's daarvan te beperken, de innovatieve ontwikkeling ervan belemmert? Op welke wijze bent u voornemens om de juiste balans te bevorderen tussen innovatie enerzijds en de bescherming van grondrechten anderzijds?

De leden van de vaste commissie voor Digitalisering zien uw reactie – bij voorkeur binnen vier weken – met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Mr. G.V.M. Veldhoen
Voorzitter van de vaste commissie voor Digitalisering